

Razsulo liberalizma

Vojaški poraz Francije in njen izstop iz vrste vojskujočih se velesil je sprožil vprašanje o vzrokih in nasledkih tega poraza. Vprašanje o nasledkih tega poraza preko sedanjih dni, ki so vsi pod neposrednim težkim vplivom izgubljene vojne, v bodočnost. Zato je o njem samo možno ugibati, ni pa mogoče dati povsem določnega odgovora, ker še niso podane vse predpostavke, iz katerih sledi kot priroden zaključek ureditev bodočnosti.

Drugače pa je stvar, če se stavi vprašanje o vzrokih. Vzroki se namreč dajo spoznati iz učinkov. Če je Francija primeroma tako kmalu podlegla na bojišču, je to dokaz, da je bila v vojaškem oziru preslaba, in sicer po številu vojaštva in tudi po materialni (gmotni) pripravljenosti. In še nekaj je manjkalo: duhovne pripravljenosti. Ni bila dovolj močna duhovna fronta, ki je za fronto na bojišču hrbenica ter ji daje duha hrabrosti, požrtvovalnosti in vztrajnosti.

Kaj pa je zlomilo duhovno fronto francoskega naroda, še preden mu je bilo treba iti na bojno fronto proti vojaškemu nasprotniku? Kaj je razbilo notranjo edinstvo francoskega ljudstva? Kaj je zdrobilo narodni organizem francoskega ljudstva v dele in drobce, da je bil podoben človeškemu telesu z raztrganimi mišicami in razbitimi kostmi? Kaj je temu ljudstvu razkrojilo duha in ohromilo voljo? To je storil liberalizem.

Francija je bila klasična (zgodna) zemlja liberalizma. Duh lažnivega svobodoumja se je naselil v Franciji v drugi polovici 18. stoletja. Polastil se je predvsem inteligence, ki je s krinko stremiljenja po neomejeni svobodi zakrivala borbo zoper vsako avtoriteto (oblast): božjo, cerkveno in državno. V francoski revoluciji leta 1789. je duh liberalizma, ki se je bil že globoko zajel v ljudske množice, prišel do krvavega izbruha. Iz krvi fran-

coskega ljudstva je vznikla nova oblika življenja francoskega naroda.

Ta oblika je postala zgled za preureditev evropskih narodov in držav v smislu liberalnih načel. Prav ta načela pa so najusodnejše vplivala na podlago človeške družbe, ki je religija, avtoriteta in lastnina. Liberalizem je nasprotnik religije (vere). Za zasebno področje človekovo: za njegovo vest, za domačo hišo bi jo še dopuščal, za javno življenje pa ne pod nobenim pogojem. V javnem življenju: v politiki, kulturi, v šoli, prosveti, znanosti, književnosti, umetnosti nima Bog in nima Cerkev nič govoriti.

Liberalizem se bori proti avtoriteti, in sicer proti avtoriteti Boga. Božje zapovedi ne veljajo za javno življenje: ne za tiste, ki delajo politiko, ne za tiste, ki vzgajajo mladino, ne za tiste, ki pišejo knjige (nesramne povesti itd.). Prav tako nima v javnem življenju nobene sede duhovščina, ki naj skrbi samo za to, da bo sv. Peter nastan groba vsakomur odprl nebeška vrata. Prvo in zadnjo besedo imajo v vsem javnem življenju samo liberalci.

Ker je po liberalnem nauku človek v vsakem oziru svoboden in se mu ni treba ozirati v njegovem delovanju na nauke vere in predpise krščanske pravdnosti, mu ni treba tudi v gospodarskem življenju jemati takih predpisov v poštev. Lastnino je liberalizem osvobodil od vseh moralnih in socialnih (družabnih) obveznosti. Vsak naj postopa s svojo lastnino, kakor mu ljubo, vsak naj gospodari s svojim imetjem, kakor hoče, samo da doseže čim večji dobiček. Nepotreben, celo škodljiv je vsak ozir na bližnjega. To je samo ovira za kapital.

Gospodarski liberalizem je jedro moderne liberalizma. Povzročil je nagromadenje denarja v rokah kapitalistične gospode, ki je od nekdanj bila njegova glavna pokroviteljica,

med ogromno množico delovnega ljudstva pa od dne do dne rastoče obubožanje. Tako se je narod, ki bi moral biti duhovna edinica, razdelil v dva sovražna si tabora: liberalnih kapitalistov in materialističnih socialistov (komunistov).

Liberalizem uničuje podlago človeške družbe, ki je religija, avtoriteta in lastnina. To podlago je predvsem uničil med tistim narodom, med katerim je nastal, rasel, se razvijal, se krepil in katerega si je povsem podvrgel. To je francoski narod. Tako trdovratno se je v njem vgnezdil, da ni hotel gnezda več zapustiti. Naposled je propadlo gnezdo z drevesom vred, na katerem je bilo nameščeno.

Francosko ljudstvo je po strahoviti katastrofi, ki ga je doletela, spoznalo, kdo je njegov glavni sovražnik. Ob začetku tretje republike po francoskem porazu v nemško-francoski vojni leta 1870. je voditelj francoskih framonov in liberalcev Gambetta zaklical krilato besedo: »Klerikalizem je sovražnik!« Ta beseda je bila laž. Sedaj, čez 70 let, kliče francosko ljudstvo: »Liberalizem je sovražnik!« Ta beseda je resnica.

Resnica za vse narode. Velja tudi za naš narod in našo državo. Zato pa se mora napovedana preosnova gospodarskega in socialnega reda v naši državi izvršiti na osnovi načel, ki so nasprotna načelom liberalizma. Privzeti v to svrhu kakšno liberalno načelo, bi pomenjalo hudiča izganjati z Belcebubom. Nekoga drugega pa moramo izgnati iz njegovih postojank. In to je framonstvo (prostoizdarstvo), ki je idejni voditelj liberalizma in osrednja organizacija njegovega delovanja. Dokler bodo jugoslovanske framonске lože mogle svobodno razvijati svoje pogubonosno delovanje, ne more biti govora o kakšni prenovitvi duha in vzniku kakšnega novega, boljšega gospodarskega, socialnega in kulturnega reda v naši državi.

Franjo Zebot:

Stara zahteva pohor. prebivalstva uresničena

Ko nedeljski izletniki obiskujejo naše hribe in planine, skoraj vsi zavidajo ondote prebivalce, ki stalno žive v planinskem raju. Pri tem se pa ne zavedajo, da je življenje na hribih združeno s tisočkrat večjimi mukami kot pa v dolinah. Največja nesreča za prebivalstvo po hribih je pomanjkanje cest, predvsem dobrih cest. Koliko je trpljenja z vožnjo po skoraj nedostopnih klancih za živino in ljudi, ve le tisti, ki je to izkusil. Večinoma se mora vse znositi in z rokami opraviti, pa čeprav ima kmet na razpolago dovolj živine za lelo. Zato pomeni gradba cest po hribih največjo dobroto za ondoto prebivalstvo. Seveda pa gradba cest na hribe stane mnogo več kot pa v dolini. Da si bodo čitatelji »Slov. gospodarja« vsaj delno mogli predstaviti, kake sitnosti, koliko dela in stroškov je s cesto na hrib, hočem v naslednjem opisati borbo za cesto ter njeno delo in stroške na naše zeleno Pohorje. Otvoritev in blagoslovitev ceste se bo izvršila v nedeljo, 4. avgusta, dopoldne po prevzvišenem knezoškofu dr. Tomažiču in s. banu dr. Natlačenu.

Prošnje in vloge za cesto

Zgradba ceste na vrh Pohorja je že stara želja prebivalstva na Pohorju in v nižavi. Že za časa stare Avstrije so občine iz pohorskega ozemlja večkrat vlagale prošnje na tedanji mariborski okrajni zastop in deželni odbor v Gradcu. Vse te vloge pa so bile brezuspešne. Pred 15 leti (leta 1923.) je tedanji župan pri Sv. Miklavžu, sedaj že blagopokojni Jakob Florjančič pri tedanjem okrajnem zastopu

mariborskem, kateremu je načeloval dr. Josip Leskover, vložil predlog, da se zgradi nova cestna zveza Sv. Miklavž-Rogoza-Hoče-Reka-Sv. Areh. Okrajni zastop je takoj ugodil predlogu g. Florjančiča ter se je zgradila cesta Sv. Miklavž-Hoče, ki je bila blagoslovljena in odprta leta 1926. Naslednjo pomlad je dekan in nadžupnik v Hočah g. Sagaj Alojzij skupno s tedanjim predsednikom SPD Maribor dr. Martinom Senjorom, županom Vernikom in menoj kot narodnim poslancem stavil predlog na okrajni cestni odbor in tedanje veliko županstvo, da se naj začne s predelavo veliko ceste iz Reke proti Sv. Arehu.

Določitev smeri

Prva komisija, ki je določila, kje bo šla cesta, je bila meseca marca 1928. Prvotno se je cesta nameravala graditi od Reke na severozapadni strani Pohorja v smeri proti Mariborski in Ruški koči. Strokovnjaki pa so pozneje ugotovili, da bi zgradba na tem delu Pohorja bila za 100% dražja, kakor pa na južni strani pobočja. Sedanja cesta teče preko krajev Reka-Kapla-Legvanjska ravna, mimo Ledinekove žage do Areha.

Delo in stroški

Lastniki zemljišč, po katerih teče nova cesta, so zemljišča odstopili, mnogi brezplačno, drugi pa po zmernih cenah. Sveta se je porabila za cesto okoli 300.000 kvadr. metrov. Stroški za zemljišča in pristojbine znašajo 300.000 din. Dolžina ceste znaša od Reke od

gostilne Podkrižnik do kraja pod Sv. Arehom točno 14 km. Širina ceste je večinoma 5 m, v ovinkih in na izogibaščih pa 1—3 m več. Cesta se bo še za 1 m razširila s tem, da se bodo cestni jarki tako tlakovali, da bo možno vsakemu vozilu se izogniti tudi v cestni jarek. Vsako leto od 1931 dalje se je napravilo povprečno poldrugi kilometer ceste, ker se je cesta gradila večinoma s sredstvi okrajnega cestnega odbora in s prispevki banske uprave. Vsako leto je bilo zaposlenih pri cestnih delih povprečno 60 delavcev. Z ozirom na pomanjkanje kreditov in težaven teren ni bilo mogoče zaposliti več ljudi. Celotna cesta stane 5.600.000 din ali povprečno 400.000 din na 1 km.

Poleg glavne ceste 14 km se je zgradil istočasno tudi odcep od konca glavne ceste do Sv. Areha. Ta odcep je dolg 850 m in stane približno 200.000 din. SPD Ruše je dalo okrajnemu odboru na razpolago kamen za tlakanje in izboren kamen za gramoz.

Kamenja za tlak ceste od Reke do Sv. Areha se je porabilo 14.000 kub. metrov, za gramoz 9000 kub. metrov in zemeljskih del se je izvršilo 140.000 kub. metrov.

Položaj, oziroma teren nove ceste je zelo ugoden, ker leži na takem ozemlju, da ni bilo treba graditi večjih mostov ali objektov. Za odtok vode zadostujejo večinoma močni cevni propusti. Za zavarovanje cestišča pa pod cesto suho zidovje in betonirani zidovi. Največji objekt je zid pod cesto na Kapli, ki stane 70.000 din. Sreča pri vsem delu je bila ta, da svet na južnem pobočju Poho